מגילה

מגילה נקראת בי"א וכו'. פעמים בזה ופעמים בזה ולקמן מפרש ואזיל: **לא פחות ולא יותר.** לא פחות מי"א ולא יותר מט"ו: מימות יהושע. בגמ' מפרש לה [מ]: **אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה.** כלומר מאחר שהמוקפין קורין בט"ו ושאין מוקפין קורין בי"ד הרי הכל בכלל תו היכי משכחת י"א י"ב י"ג אלא שהכפרים נתנו להן חכמים רשות להקדים קריאתה ליום הכניסה יום שני בשבת שלפני י"ד או חמישי בשבת שהוא יום כניסה שהכפרים מתכנסין לעיירות למשפט [נ] לפי שבתי דינין יושבין בעיירות בשני ובחמישי כתקנת עזרא (ב"ק דף פב.) והכפרים אינן בקיאין לקרות וצריכין שיקראנה להם אחד מבני העיר ולא הטריחוס חכמים להתאחר [ס] ולבא ביום י"ד ופעמים שיום הכניסה בי"ג [ע] ופעמים שהוא בי"א: **חל ארבעה עשר להיות בערב שבת עיירות ומוקפין חומה קורין בו ביום.** שאין קריאת המגילה בשבת גזירה שמא יטלנה בידו [פ] ואי"ת יאחרו המוקפין עד אחר שבת הוה ליה ט"ז ואמר קרא ולא יעבור: **חל להיות אחר שבת כפרים מקדימין ליום הכניסה.** דהוה ליה י"א וטפי לא משכחת לה יום הכניסה שלפני פורים מוקדם לו דמיום הכניסה ליום הכניסה לא מקדמינן [צ]: **גמ'** ה"ג מנלן מנלן כדבעינן למימר לקמן וכו'. והכי פירושא מנלן די"א וי"ב וי"ג חזו לקרייה די"ד וט"ו הוא דכתיב בקרא וקא מהדר גמרא מנלן בתמיה האי לאו חובה היא אלא חכמים הקילו עליהן כדבעינן למימר לקמן: **כדי שיספקו.** שיהו פנויין ביום פוריס להספיק צורכי סעודת פוריס לבני העיירות: **אנן הכי קאמרינן.** אנן דמיבעיא לן מנלן הכי קאמרינן: **מכדי.** מדהקילו חכמים על הכפריס להקדיס על כרחך אנשי כנסת הגדולה שתיקנו בימי מרדכי ואסתר את שמחת הפוריס וקריאת המגילה כולהו הני זימני תיקון ונתנו רשות לקרות: **דאי סלקא דעתך.** י"ד וט"ו תקון הכתובין במגילה ותו לא: **היכי אתו רבנן.** דבתרייהו ועקרו תקנתא והתירו להקדיס בתמיה: **אלא פשיטא אינהו תקון.** וכיון דאינהו תקון ודאי רמזינהו במגילת אסתר היינו דמיבעיא לן היכא רמיזא ומנלן: **לגופיה.** לי"ד וט"ו המפורשין בספר: **לימא קרא.** את ימי הפורים האלה בזמן דמשמע [מ] בזמן המפורש להם: **ואכתי מיבעי ליה.** האי דנקט זמניס [ק] לשון רבים: זמנו. של מוקפין לאו כזמנו של פרזים דאי כתוב בזמן הוה משמע זמן אחד לשניהן אי בעו ליקרו באחריסר ואי בעו ליקרו

נקראת [מ] בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר [א] כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו [ב] כפרים ועיירות גדולות [מ] קורין בי"ד [ג] אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה כיצד חל להיות י"ד בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות בחמישי כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות ע"ש [נ] כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות מקדימין [ג] וקורין ליום הכניסה ומוקפות חומה למחר חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר: **גמ'** מגילה נקראת בי"א [ד] מנלן [ג] מנלן כדבעינן למימר לקמן [ג] חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים אנן הכי קאמרינן מכדי כולהו אנשי כנה"ג תקנינהו דאי ס"ד אנשי כנה"ג י"ד וט"ו תקון [פ] אתו רבנן ועקרי תקנתא דתקינו אנשי כנה"ג והתנן [ז] [ד]אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין אלא פשיטא כולהו אנשי כנה"ג תקינו היכא רמיזא [ה] אמר רב שמן בר אבא א"ר יוחנן אמר קרא [א] לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם [ו] האי מיבעיא ליה לגופיה א"כ לימא קרא זמן מאי זמניהם זמנים טובא ואכתי מיבעי ליה [ו] זמנו של זה לא כזמנו של זה א"כ לימא קרא זמנם מאי זמניהם שמעת מינה כולהו אימא זמנים טובא זמניהם דומיא דזמנם מה זמנם תרי אף זמניהם תרי ואימא תריסר ותליסר כדאמר [ז] רב שמואל בר יצחק י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי הכא נמי י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי ואימא שיתסר ושיבסר [ח] ולא יעבור כתיב ור' שמואל בר נחמני אמר אמר קרא [ג] כימים אשר נחו בהם היהודים ימים כימים לרבות י"א וי"ב ואימא תריסר ותליסר אר"ש בר יצחק י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי ואימא שיתסר ושיבסר ולא יעבור כתיב ר"ש בר נחמני מ"ט לא אמר מבזמניהם זמן זמנם זמניהם לא משמע ליה ורב שמן בר אבא מ"ט לא אמר מכימים אמר לך ההוא לדורות הוא דכתיב אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה דדריש זמן זמנם זמניהם אבל חכ"א אין קורין אותה אלא בזמנה מיתיבי א"ר יהודה [ט] [ה]אימתי בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין [פ] בה אין קורין אותה אלא בזמנה רבי יהודה אליבא דמאן אילימא אליבא דר"ע אפילו בזמן הזה איתא להאי תקנתא אלא לאו אליבא דרבנן ובזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן מיהא קרינן תיובתא דרבי יוחנן תיובתא א"ד אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה אבל חכמים אמרו בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה תניא נמי הכי אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה רב אשי קשיא ליה דר' יהודה אדר' יהודה ומוקים

בחמיסר: זמניהם דומיא דזמנם. רבוא דדרשינן לקרא לייתורא דיו"ד וה"א דומיא דעיקר הזמן דנפקא לן מזמנס הוא דקא מרבה דומיא דילהו: זמן קהלה לכל היא. הכל נקהלו להנקס מאויביהס בין בשושן בין בשאר מקומות כמו שכתוב בספר הלכך לא צריך קרא לרבויי שיהא ראוי לקרייה דעיקר הנס בו היה: ימים כימים. לעיל מיניה כתיב י"ד וט"ו ישמחו וכתיב כימים אשר נחו בהם היהודים וגו' והוה ליה למיכתב ימים אשר נחו דמשמע הס הס ימים אשר נחו מאי כימים לרבות שנים אחרות כדוגמתן: לדורות הוא דכתיב. להכי שייך לשנא דקרא כימים כלומר יעשו לדורות י"ד וט"ו כאשר היה בימי הנס ימים אשר נחו בהס הלכך לא איכא לרבויי מהכא שנים אחרים: **זו דברי ר' עקיבא.** הכי גמיר רבי יוחנן מרביה דמתני' ר"ע אמרה: **סתימתאה.** הרבה סתס משנה סתס ר' שהן דברי ר' עקיבא וי"מ סתימתאה כל הסתומין תלמידיו היו כדאמר בסנהדרין (דף פו.) סתס משנה ר"מ סתס תוספתא רבי נחמיה סתס ספרא רבי יהודה וכולהו סתימתאי אליבא דר' עקיבא אך קשה בעיני לפרש כן שמצינו בכמה מקומות בשס [ס] ר"א בר' יוסי [ע] סתימתאי רבי מנחס בר רבי יוסי סתימתאי לקמן בפרק בני העיר (דף כו.[ק]): **אימתי.** הקילו חכמים על הכפריס: בזמן שהשנים כתיקנן. שהשניס מתעברות על פי בית דין והחדשים המקדשין [ר] בבית דין שולחין שלוחיהן להודיע אימתי הוקדש ניסן ועושין מועדיס ע"פ שלוחין: בששרויין על אדמתם. והשלוחין מגיעין עד הפסח לקצה ארץ ישראל: **אבל בזמן הזה.** שפסקו כל אלה וישראל נפרדו ולא יגיעו שלוחי ב"ד אצלס הכל צופין למקרא מגילה ואומריס יום י"ד באדר קרינן המגילה נשאר לאדר ט"ו יוס וט"ו של ניסן עושין פסח ואס תקדיס קריאתה יעשו פסח לסוף שלשיס יוס של קריאה ונמצאו אוכלין חמץ בימיס אחרוניס (ביוס) של פסח: **בזמן הזה נמי איתא להא תקנתא.** דהא רבי עקיבא בזמן הזה [הוה] ואמר במתני' דמקדימין: **אלא לאו אליבא דרבנן.** [ש] דהוו מקמי ר"ע אמרה: מיהא קרינן. אלמא רבנן נמי דרשי זמן זמנס זמניהס: **איבא דאמרי אמר רבה זו דברי ר' עקיבא סתימתאה.** ולא גרסינן להאי לישנא דדרים זמן זמנס זמניהס דהא רבנן דפליגי עליה נמי דרשי ליה אלא שהחמירו לאחר חורבן משוס דמסתכלין בה: **קשיא דר"י.** דהא ברייתא דלעיל אדר' יהודה דמתני' כדמפרש ואזיל: ומוקי

א מיי' פ"א מהלכות מגילה הלכה ד סמג עשין ד טור ש"ע א"ח סי' תרפח סעיף א:
ב מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ג:
ג ג מיי' שם הלכה ו ז סמג שם:
ד ד מיי' פ"ב מהלכות ממרים הלכה ב:
ה ה מיי' פ"א מהל' מגילה הלכה ט:

רבינו חננאל

מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר. והא לא כתב קרא אלא בי"ד ובט"ו והני כולהו מנא לן. ואמרינן כדבעינן למימר לקמן חכמים הקילו על הכפרים שיהיו מקדימין ליום הכניסה וקורין בי"א ובי"ב ובי"ג **פי' יום הכניסה.** יום ב' ויום ה' נקרא יום הכניסה מפני שנכנסין בני הכפרים בכרכים כדי שיתפללו בצבור ויקראו בס"ת. וביום שנכנסין מספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים ואם חל יום י"ד ביום ג' התירו לכפרים לקרוא המגילה ביום ב' שהוא י"ג לחדש. ואם חל להיות י"ד ברביעי קורין הכפרים ביום ב' שהוא י"ב לחדש. ואם חל י"ד להיות באחד בשבת מקדימין וקורין ביום ה' שהוא י"א לחדש. **הקילו עליהן מפני שמספיקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים.** ואם יכנסו ביום ג' או ביום ד' מפני קריאת המגילה אינן יכולין לבוא ביום ה' שהוא יום הכניסה וכן דרך זו השמועה. **ואקשינן ואיך הקילו חכמים ועקרו י"ד ויום ט"ו** שהן תקנת אנשי כנסת הגדולה ותקנו הם י"א וי"ב וי"ג לבני הכפרים והא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו וכו'. **ופרקינן הני נמי מסורת היה בידם על פה** כי אנשי כנסת [הגדולה] תקנום. מדכתיב לקיים את (דברי) [ימי] הפורים האלה בזמניהם ולא כתיב זמן או זמנם דמשמע זמנם של פרזים לא הוא זמן של בן כרך אלא כתיב זמניהם. דייקינן מינה כי זמנים הרבה תיקנו להן חכמים. והן י"א וי"ב ב' ימים כנגד י"ד וט"ו. אבל י"ג לא צריך קרא לרבויי דהוא זמן קהלה לכל. ולא יתכן לומר ט"ז וי"ז דכתיב ולא יעבור. כלומר אין לו לעבור ולעשות ימי הפורים אחר יום ט"ו ושמואל בר נחמני דייק מכימים לרבות י"א וי"ב כו'. ואידך כימים לדורות הוא דכתיב כלומר כמו הימים אשר נחו בהם עשו אותם נמי פורים. **א"ר יוחנן משנה זו מגילה** נקראת בי"א בי"ב כו' שנעשית סתומה דברי ר' עקיבא הן. אבל חכמים אומרים אין קורין אותה אלא בזמנה והן י"ד וט"ו בלבד. ואותבינן עלה מהא דתניא א"ר יהודה אימתי קורין בי"א בי"ב ובי"ג בזמן שהשנים כתקנן. כלומר בזמן שאין שם שמד להתבלבל חשבון השנים. וישראל שרוין על אדמתם. אבל עתה אע"פ שבזמן הזה השנים כתיקנן הואיל ומסתכלין בה אין קורין

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס עם הוספות

מ) יבמות יג:, **נ)** [עי' תוס' זבחים פט. ד"ה מגלן וכו' מה שהקשו בסוגיא דהכא והניחו בקושיא], **ג)** [לקמן דף ד. יט.], **ד)** מו"ק ג: גיטין לו. עדיות פ"א מ"ה ע"ז לו., **ה)** [יבמות יג:], **ו)** [לקמן ד:], **ז)** תענית יד: ע"ש ועיין תוספתא דפרקין ה"ג, **ח)** לקמן ד: ע"ש, **ט)** [ועי' רש"י בכורות ל. ד"ה מימי].

גליון הש"ס

גמ' מתני' **אלא** שהכפרים כו'. עיין מדרש תנחומא פרשת בראשית פי' תדש בהסיא דיני הכניסה: שם **ולא** יעבור כתיב. לקמן דף ה ע"א:

תורה אור השלם

א) לְקַיֵּם אֵת יְמֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה בִּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיַּם עֲלֵיהֶם מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זַרְעָם דִּבְרֵי הַצֹּמוֹת וְזַעֲקָתָם: [אסתר ט, לא]

ב) קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: [אסתר ט, כז]

ג) כַּיָּמִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נֶהְפַּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים: [אסתר ט, כב]

ליקוטי רש"י

אנשי כנה"ג. תגי זכריה ומלאכי זרובבל ומרדכי ותבריסס [ב"ב טו.]. **ר"ע סתימתאה.** קרי כל מי שראה רבי דבריו במקומות הרבה ושנאן במשנה סתם [עירובין לח:]. הרבה משמועותיו נשנו סתם במשנה ובברייתא [כתובות קא:]. ורובא דסתמי אליבא דר"ע דסתם משנה רבי מאיר וסתם ספרא רבי יהודה וכולהו אליבא דרבי עקיבא [חולין לג:]. יש מפרשים [להכי קרי ליה] רבי עקיבא סתימתאה דאמרינן בסנהדרין גאלו הן הנחנקין (פו.) סתם משנה רבי מאיר סתם ברייתא רבי נתן וכולהו אליבא דרבי עקיבא ולאו מילתא היא דהא בכמה דוכתין אמרינן רבי מנחס סתימתאה רבי שמעון סתימתאה אלא רוב משניות איכא בהש"ס סתומות אליבא דר' עקיבא [בכורות ל. ע"ש במסוה"ש].

הגהות וציונים

מ) בכת"י ובכמה ראשונים הגירסא (במקום "כפרים ועיירות גדולות") **ושאין מוקפין חומה מימות יב"נ**, ולשון יפה הוא ונראה שכן היה לפני רש"י (דק"ס): **נ)** בכת"י ובמשניות דפו"י **בערב** שבת: **ג)** גי' כמה ראשונים ח"ל בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה **ועיירות גדולות קורין בע"ש** ומוקפות חומה למחר (עי' מאירי, ריטב"א, רשב"א), ועי' חשק שלמה: **ד)** תיבות "מגילה נקראת בי"א" ליתא בכת"י (ועי' רש"י): **ה)** בכת"י נוסף **הוא** דתקון **ותו לא היכי** אתו וכו': **ו)** בכת"י נוסף **חכמים** (וכ"ה ביבמות): **ז)** [גי' רי"ף ואימא **תריסר ותליסר** י"ג **זמן** כו' וגי' רא"ש **א"ר שמואל בר יצחק** י"ג **זמן** כו'] (גליון), וכ"ה בכת"י, וליתא להלן התיבות "ה"נ י"ג זמן וכו' לרבויי" וכ"ה ישר מאד (דק"ס): **ח)** יש גורסין הואיל **ומסתכנין** בה (רי"ף עי"ש ובמלחמות), ועי' הגי' במדרש תנחומא בראשית ג: **ט)** ברש"י שברי"ף נוסף **וה"ה נמי** דהוה **מצי למינקט מימות משה אלא לפי שיהושע הנחיל את הארץ ונקראו הנחלות על ידו לא נקט משה**: **י)** בתורי"ד נוסף **ולקריאת התורה** ובתורי"ד חכמים **לחזור** ולבא: **כ)** ברש"י שברי"ף ובתורי"ד חכמים **לחזור** ולבא: **ל)** יש להוסיף **ופעמים שהוא בי"ב** (חלופי גירסאות), וכ"ה בדפו"ר ונשמט בשגגה (דק"ס): **מ)** בכת"י נוסף **נמי**: **נ)** צ"ל **זמניהם** (באה"מ): **ס)** בכת"י ובדפו"י איתא בכמה מקומות **בתלמוד**, ובדפוסים המאוחרים שינו מפני הצענזור **בש"ס** (וכמו שעשו כן בכל הש"ס), ומזה נשתבש אח"כ לתיבת "בשם" (דק"ס), ועי' רש"ש: **ע)** צ"ל ר"א בר' **שמעון**, והוא בחולין ל ע"א בכורות נא ע"ב. אבל על ר"א בר' יוסי לא אשכחן (מהר"ץ חיות חולין שם): **פ)** בכת"י **מקודשין** בב"ד **וב"ד** שולחין: **צ)** בכת"י ודפו"ר אלא לאו **רבנן** דהוו וכו' **אמרוה** (ועי' מהרש"א):

ועוד האמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך כו'. השתא סלקא דעתך דמנלפך מיירי בסתומות ותימה דבמסכת שבת פרק הבונה (דף קד. ושם) משמע איפכא מדקאמר התם בשלמא פתוח ועשאו סתום עילווי עליה דאמר רב חסדא כו' אלא סתום ועשאו פתוח גרועי גרעיה דא"ר ירמיה מנלפ"ך [לופיס אמרוס] אלמא מנלפ"ך איירי בפתוחות ואור"י דגמ' [דשבת] מסיק ליה וקתני דידע מתחילה מילתיה דרב חסדא וגם איירי ליה מעיקרא בפתוחות הולרך להעמיד מנלפ"ך בפתוחות ולא תקשה דרב חסדא והכא ה"ק ותסברא והכתיב אלה המלות והך קושיא איתותב בין בפתוחות בין בסתומות ועוד אח"ל דבסתומות איירי אכתי[ב] תקשה והאמר רב חסדא מ"ס וסמ"ך וכו' וכן פיר"ת וז"ל שהגיה בספר היסר מנלפ"ך לופיס אמרוס כמו קול לופין (ישעיה נב) נביאים. לופיס מהר אפריס (שמואל א א) [ג] ממאתים נביאים (מלופיס[ג]) שעמדו להם לישראל והיו לופיס הללו לאחר שסרף אמון את התורה[ד] ומשוס לשון נופל על הלשון נקרא מנלפ"ך בלשון לופין ותסברא והכתיב אלה המלות ועוד והאמר רב חסדא מ"ס וסמ"ך שבלוחות וכו' ומשני אין מהוי הוי ולא קשיא מידי דרבי ירמיה מוקי לה בסתומות וכי מטי במגילה פריך מהא דרב חסדא דהכי אורמיה זיל הכא קא מדחי ליה מאלה המלות נמי פריך ומשני שפיר וממתן הסוגיא דמגילה ושבת מוכח תרוייהו ורבי ירמיה קאמר מנלפ"ך לופיס אמרוס אפתוחות ואסתומות וכדמסיק הש"ס[ג]:

מבטלין

ומוקים לה לברייתא כר' יוסי בר יהודה ומי אמר ר"י בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה ורמינהי [ה] א"ר יהודה [א]אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסין בשני ובחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה מקום שנכנסין בשני ובחמישי מיהא קרינן ואפילו בזמן הזה ומוקים לה לברייתא כרבי יוסי בר יהודה ומשום דקשיא ליה דרבי יהודה אדר' יהודה מוקים לה לברייתא כרבי יוסי בר יהודה רב אשי שמיע ליה דאיכא דתני לה כרבי יהודה ואיכא דתני לה כרבי יוסי בר יהודה ומדקשיא ליה דרבי יהודה אדרבי יהודה אמר מאן דתני לה כרבי יהודה לאו דווקא מאן דתני לה כרבי יוסי בר יהודה דווקא: כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר וכו': מנהני מילי אמר רבא[ו] דאמר קרא [א] על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות וגו' מדפרזים בארבעה עשר מוקפין בחמשה עשר ואימא פרזים בארבעה עשר מוקפין בכלל כלל[ז] לא ולאו ישראל נינהו ועוד מהודו ועד כוש כתיב ואימא פרזים בארביסר מוקפין בארביסר ובחמיסר כדכתיב [ב] להיות עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר [בו] בכל שנה אי הוה כתב את יום ארבעה עשר וחמשה עשר כדקאמרת השתא דכתיב את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר אתא [ג] את ופסיק הני בארבעה עשר והני בחמשה עשר ואימא פרזים בארביסר מוקפין אי בעו בארביסר אי בעו בחמיסר אמר קרא [ג] בזמניהם [ג] זמנו של זה לא זמנו של זה ואימא[ג] בתליסר כשושן אשכחן עשייה זכירה מנלן אמר קרא [ד] והימים האלה נזכרים ונעשים [ד] איתקש זכירה לעשייה. מתני' דלא כי האי תנא דתניא רבי יהושע[ד] בן קרחה אומר כרכין המוקפין חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר מ"ט דרבי יהושע בן קרחה כי שושן [ב]מה שושן מוקפת חומה מימות אחשורוש וקורין בחמשה עשר אף כל שמוקפת חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר ותנא דידן מ"ט יליף פרזי פרזי כתיב הכא [א] על כן היהודים הפרזים[ה] וכתיב התם [ה] לבד מערי הפרזי הרבה מאד מה להלן [א] מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אף כאן [ב] מוקפת חומה מימות יהושע בן נון בשלמא רבי יהושע בן קרחה לא אמר כתנא דידן דלית ליה פרזי פרזי אלא תנא דידן מ"ט לא אמר כר' יהושע בן קרחה מ"ט דהא אית ליה פרזי פרזי[ו] הכי קאמר אלא שושן [ג] דעבד' כמאן לא כפרזים ולא כמוקפין אמר רבא ואמרי לה כדי [ג]שאני שושן הואיל ונעשה בה נס בשלמא לתנא דידן היינו דכתיב [ד] מדינה ומדינה ועיר ועיר מדינה ומדינה לחלק בין מוקפין חומה מימות יהושע בן נון למוקפת חומה מימות אחשורוש עיר ועיר נמי לחלק בין שושן לשאר עיירות אלא לרבי יהושע בן קרחה בשלמא מדינה ומדינה לחלק בין שושן לשאר עיירות אלא עיר ועיר למאי אתא אמר לך רבי יהושע בן קרחה ולתנא דידן מי ניחא כיון דאית ליה פרזי פרזי מדינה ומדינה למה לי אלא קרא לדרשה הוא דאתא וכדרבי[ז] יהושע בן לוי הוא דאתא דאמר רבי יהושע בן לוי [ח] [ד]כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון ככרך עד כמה אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא [ה]כמחמתן לטבריא מיל [ו] ולימא מיל הא קא משמע לן דשיעורא דמיל כמה הוי כמחמתן לטבריא [ז] ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא מנצפ"ך צופים אמרום ותסברא והכתיב [ח] אלה המצות [ט] שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ועוד האמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס

ואוקי לה להך ברייתא. דלעיל כרבי יוסי בר יהודה: **אימתי.** מקדימים: **מקום שנכנסים בו'.** במקום שבית דין קבוע והכפריס נכנסים שם ליום הדין כשיש להם הריב: **אבל מקום שאין נכנסין.** דהך הקדמה לאו קולא היא לכפריס אין קורין אותה אלא בזמנה: **משום דקשיא ליה כו'.** בתמיה: **הפרזים.** עיר שאין לה חומה ומתוך כך ישיבתה נפוץ ופרוז ומרוחקין משכונה לשכונה: **מוקפין בט"ו.** שהרי שני ימים כתובין שם ומדקבע י"ד לפרזים שדייה ט"ו למוקפין: **כלל כלל לא.** וחמשה עשר דכתיב במגילה שדייה לשושן כדרך שנתו בו בשעת הנס: **מהודו ועד כוש כתיב.** שקיבלו עליהם פורים דכתיב וישלח ספרים[ב] בכל מדינות המלך אחשורוש וגו' לקיים עליהם ואע"ג דלא כתב הודו וכוש בהאי קרא כיון דכתיב בכל מדינות המלך אחשורוש הרי מהודו ועד כוש: **כדכתיב.** להיות עושים. מסקנא דקושיא היא ולא תירולא הוא: **ואימא פרזים בי"ד.** דהא קבעינהו קרא אבל מוקפין דלא קבעינהו קרא אי בעו בחמיסר ליקרו אי בעו בחמיסר ליקרו: **ואימא מוקפין בי"ג.** וקרא דכתיב בחמשה עשר לשושן הוא דקבע כדרך שעשו בט"ו בשנה ראשונה: ומשני בשושן. כיון דלא רמז לך הכתוב זמן המוקפין אימת הוא ואשכחן שושן שעשו בט"ו מסתברא שאותו היום שייר למוקפין: **אשכחן עשייה.** דמשתה ויום טוב שתהא לפרזים בי"ד ומוקפין בט"ו: **זכירה.** קריאת המגילה: **מנלן.** שנקבע להם זמן לפרזים בארבעה עשר הא בהאי קרא דעל כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר וגו' עשייה הוא דכתיבא: **איתקש זכירה לעשייה.** הלכך זמן אחד להם: **וכתיב התם.** בדיאת הארץ בימי משה ויהושע לבד מערי הפרזי הרבה מאד: מה להלן מימות יהושע. ולא גרסינן מה להלן מוקפין חומה מימות יהושע דהא פרזים הוא: **אף כאן מימות יהושע.** אף פרזים האמור כאן במעשה המן בפרזי דיהושע קאמר ואע"ג דלאחר כן נעשה מוקף הוי פרזים לענין מגילה: **פרזי פרזי.** לא גמיר[ט] גזירה שוה מרבים ואין אדם דן גזירה שוה מעצמו[ט] אלא אם כן קיבלה מרבו: **הכי קאמר אלא שושן דעבדה כמאן.** אי ילפינן הך גזירה שוה היאך עשו אותן שבשושן בט"ו הא פרזי הוא ולא ידעינן בה שהוקפה מימות יהושע: **הואיל ונעשה בה נס.** שניתן להם גם מתר לעשות כדת היום להרוג בשונאיהם שני ימים על כרחן לא נתו עד ט"ו וכן קבעוה לדורות: **מדינה ומדינה עיר ועיר.** גבי זכירה ועשייה כתיב והימים האלה נזכרים ונעשים וגו' משמע מדינה ומדינה כמנהגה ועיר ועיר כמנהגה למדנו שיש מנהג חלוק במדינות ומנהג חלוק בעיירות לחלק בין שושן לשאר עיירות ואע"פ שאף היא בכלל פרזים הוקבעה בט"ו: **הכי גרסינן אלא לר' יהושע בן קרחה בשלמא מדינה ומדינה לחלק בין מוקפין חומה מימות אחשורוש לשאין מוקפין מימות אחשורוש[ד]: עיר ועיר למאי.** הרי כל הפרזים שוים ואין חילוק בין עיר ועיר: **וכר' יהושע בן לוי.** ובחלוק לא איירי כלל אלא ה"ק כל עיר ועיר הסמוך למדינה שתהא כמותה: **נידון ככרך.** וקורין בט"ו הסמוך אע"ג שאינו נראה אע"פ שאינו סמוך הכי מפרש לקמן[ה]: **עד כמה.** השיב לה סמוך: **מנצפ"ך.** כפל אותיות: **צופים אמרום.** נביאי הדורות: בנס

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"א מהלכות מגילה הלכה ו:
ז ב ג ד ה מיי' שם הלכה ד ה ו סמג עשין ד טוש"ע א"ח סי' תרפח סעיף ג:

רבינו חננאל

קורין אותה אלא בזמנה. **ר' יהודה אליבא דמאן** אי נימא אליבא דר' עקיבא אפי' בזמן הזה קורין אותה בי"א ובי"ב ובי"ג. והא תקנת אנשי כנה"ג הן. אלא ודאי ר' יהודה אליבא דרבנן ובזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתם מיהא קורין בי"א ובי"ב. תיובתא דר' יוחנן. **איכא דאמרי א"ר [יוחנן]** זו המשנה דברי ר' עקיבא הן. אבל חכ"א בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה. האביונים מסתכלין בקריאת המגילה כי בעת קריאת המגילה מחלקין מעות פורים לעניים ומשלחין להן מתנות אין קורין אותה אלא בזמנה בי"ד תניא נמי הכי. **רב אשי קשיא ליה** ומי א"ר יהודה הכי אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה. והאי ג) שאמר גאון ז"ל כך אנו שונין ומסתכנין. ופירש אם השנים כתיקנם שיכולין ישראל להעמיד דתותיהן ואין עליהן סכנה ג) אין קורין אותה אלא בזמנה. אבל אנו כך שנינו. **א"ר יהודה אימתי מקום שנכנסים** בב' ובה' אבל מקום שאין נכנסים אין קורין אותה אלא בזמנה. מקום שנכנסים בב' ובה' מיהא קרינן בי"א ובי"ב ואפי' בזמן הזה. ושמיע ליה לרב אשי דאיכא מאן דתני לה לברייתא כר' יוסי ב"ר יהודה ד) דוקא הוא דלא תקשי לך דר' יהודה אדר' יהודה: **כרכין המוקפין חומה מימות יהושע** בן נון קורין בט"ו. ואקימנא בגמ' פרזים. כתיב הכא על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר. וכתיב התם לבד מערי הפרזי. מה להלן דכתיב הפרזי וקרי להני פרזי ומוקפות חומות דבהדיהן מימות יהושע בן נון כמו הנך קורין בט"ו. **ואימא מוקפין חומה** קורין בי"ד וט"ו. ופרקינן אי הוה כתיב את יום י"ד וט"ו כדקא אמרת. השתא כתיב את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר. שמעינן הני בי"ד והני בט"ו לית מאן דעביד ב' ימים לכל[מ] מקום ומקום יומו יום אחד. תוב ליכא למימר דמוקפין אי בעו בי"ד אי בעו בט"ו דהא פרשינן לעיל מדכתיב זמניהן דייקינן דכל חד בזמנו. וזמנו של זה לא זמנו של זה. כלומר אין הפרזים קורין בט"ו ולא המוקפין בי"ד. ואומר[נ] בי"ג כלומר מוקפין אי בעו בט"ו אי בעו בי"ג. **ופרקינן כשושן** מה שושן אע"ג דלא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא מיהא כיון דהיא מוקפת חומה קרו בט"ו אף כל שהיא מוקפת חומה קרו בט"ו. ואיתקש זכירה לעשייה דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים. **מתני' דלא כר' יהושע בן קרחה** דתני מוקפין חומה מימות אחשורוש קורין בט"ו כשושן ותנא דידן אמר שאני שושן דאע"ג דלאו מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא הואיל ונעשה בה נס לפיכך קראו בט"ו. **ואקשינן בשלמא לתנא דידן** כתיב מדינה ומדינה ועיר ועיר. מדינה ומדינה לחלק דאע"ג דתרווייהו מוקפות חומה אינון המוקפות חומה מימות יהושע בן נון קרו בט"ו והמוקפות אחרי כן קרו בי"ד. עיר ועיר נמי לחלק בין שושן לשאר עיירות. בשושן בט"ו בשאר עיירות בי"ד. אלא לר' יהושע בן קרחה עיר ועיר למה לי. ואמרינן ולתנא דידן כיון דגמר פרזים פרזים כדאמרינן מדינה ומדינה למה לו. **אלא לכו"ע קרא יתירא הוא** שנא' מדינה ה) וכל הסמוך למדינה כמדינה היא וכן עיר ועיר וכריב"ל דאמר ריב"ל כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון ככרך. וכמה יהיה מחוץ לכרך הסמוך לו שיחשב כמו כרך. ואוקימנא מיל כמחמתן לטבריא וזה שיעור המיל: **א"ר ירמיה ואיתימא ר' חייא בר אבא** מנצפ"ך צופים

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן דף ד: ה.], ב) [ב"ק סה: ע"ז נב:], ג) לעיל ע"א לקמן ד:, ד) לקמן יז., ה) [לקמן ג:], ו) [פסחים מו.], ז) [שבת קד.], ח) [יומא פ. ממורה טז.] תו"כ סוף בחוקותי, ט) פסחים דף סו., י) [לקמן דף יד.], כ) סנהדרין קג: ע"ש, ל) [ועי' תוספות שבת קד. ד"ה גרועי].

הגהות הגר"א

[א] [ב] גמ' (מוקפת חומה). תא"מ[ד] (וכן מתקו רש"י): [ג] שם דעבדא. רשוס קו עליו למתקו:

תורה אור השלם

א) עַל כֵּן הַיְּהוּדִים הַפְּרָזִים הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת עֹשִׂים אֶת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אָדָר שִׂמְחָה וּמִשְׁתֶּה וְיוֹם טוֹב וּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ: [אסתר ט, יט]

ב) לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: [אסתר ט, כא]

ג) לְקַיֵּם אֵת יְמֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה בִּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיַּם עֲלֵיהֶם מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זַרְעָם דִּבְרֵי הַצֹּמוֹת וְזַעֲקָתָם: [אסתר ט, לא]

ד) וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וִימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יָסוּף מִזַּרְעָם: [אסתר ט, כח]

ה) כָּל אֵלֶּה עָרִים בְּצָרוֹת חוֹמָה גְּבֹהָה דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ לְבַד מֵעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד: [דברים ג, ה]

ו) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינָי: [ויקרא כז, לד]

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

מ) [גי' רי"ף רב] (גליון): נ) נדצ"ל כלל וכלל: ג) בכת"י נוסף ואימא מוקפין בתליסר (וכ"ה ברש"י): ד) [תוספתא פ"א ושם אי' רבי יהודה ב"ק] (גליון): ה) בכת"י הגירסא כתיב הכא היושבים בערי הפרזות, וכ"ה ישר מאד (דק"ס): ו) בכת"י אנן הכי קאמרינן: ז) בכת"י וראשונים הגי' אלא קרא יתירא הוא לכדריב"ל דאמר ריב"ל כרך וכו' (ועיין ר"ח): ח) יש להוסיף וישלח ספרים וגו' בכל מדינות [אסתר ט, כ-כא] (רש"ש): ט) בכת"י נוסף להך גז"ש: י) כך היא הגי' בכת"י (ועי' מהר"ץ חיות), ורש"י בגירסתו בא למחוק שפת יתר שנוסף בנוסח הכת"י (דק"ס עי"ש): כ) ס"א נמי (גליון): ל) [צ"ל צופים] (גליון): מ) בכת"י אלא כל מקום: נ) צ"ל ואימא: ס) ובכמה כת"י הגי' מוקפין דידהו (ועי' ר"ח):

חשק שלמה על רבינו חננאל

א) עיין בערוך ערך סכל א'. ב) הרמב"ן במלחמות כתב בזה הלשון וזו היא גירסתו של רבינו האי גאון ז"ל. ג) חסר אבל בזמן שהיו מסתכנין ישראל בדתיהן אין קורין בו'. וכ"ה ברי"ף ז"ל. ד) נראה דחסר ול"ל ומדקשיא ליה דר"י אדר"י אמר מאן דתני לה כר"י בר"י דוקא וכו'. ה) נראה דל"ל אלא נאמר מדינה ומדינה ואשמעינן דכל הסמוך וכו':